

Zda může být papež-heretik sesazen

Sv. Robert Bellarmin

Argumentum decimum.¹

Pontifex in casu haereticus potest ab Ecclesia judicari et deponi, ut patet dist. 40. can. *Si papa*. igitur subjectus est pontifex humano iudicio, saltem in aliquo casu.

Desátá **námitka**:²

Papež může být v případě hereze souzen a sesazen církví, jak je zřejmé z 40. kánonu „*Jestliže papež...*“ a tudíž je papež podřízen lidskému soudu, alespoň v některém případě.³

---

¹ Robertus Bellarminus, *De Summo Pontifice liber secundus*, cap. 30.

In: Opera omnia, vol. I., p 418 (tj.: Disputationum Roberti Bellarmini Politiani, S. J., S. R. E. cardinalis De controversiis christianae fidei adversus hujus temporis haereticos, tomus primus, Editio prima neapolitana iuxta Venetam anni MDCCXXI, eminentiss. cardinali Xisto Riario Sforza, archiepiscopo Neapolitano dicta, Neapoli apud Josephum Giuliano editorem, 1856; Roberti cardinali Bellarmini opera omnia, tomus primus.)

Viz:

[https://documentacatholicaomnia.eu/20vs/229_Bellarminus_Robertus/1542-1621_Bellarminus_Robertus_Opera_Omnia_\(Vol_01_1856\).LT.pdf](https://documentacatholicaomnia.eu/20vs/229_Bellarminus_Robertus/1542-1621_Bellarminus_Robertus_Opera_Omnia_(Vol_01_1856).LT.pdf)

² V předešlé kapitole autor odpovídá na devět námitek různých starých heretiků proti papežství, které čerpá ze spisu Jana Torquemády „*Summa de Ecclesia...*“.

Kardinál Jan de Torquemada, O. P. (1388-1468) byl slavný španělský tomistický teolog (známý „velký inkvizitor“ Tomas de Torquemada byl jeho synovec). Celý název summy Jana Torquemady je: *Summa de Ecclesia contra impugnatores potestatis Summi Pontificis. Flores sententiarum vel quaestiones ex sententiis S. Thomae de Aquino super auctoritate Summi Pontificis*.

Viz:

<https://archive.org/details/A336048/page/n5/mode/2up>

³ Jde o 40. kánon Gratiánových Sentencí, což byla příručka shrnující autoritativní dekry papežů, koncilů, místních sněmů atd. Dotyčné místo, jak uvádí Gratián, je vzato ze spisu „Gesta Bonifacii Martiris“ a zní takto:

Jestliže papež nedbávající o spásu svou i bratří je shledán neúčinným a zpuštěným ve svých skutcích, a navíc nehájí dobro, co víc zapříčiní sobě a všem, když nesčetný lid vede neuspořádaně, než aby spolu s ním byli nevolníky pekla, kteří budou trestáni mnoha ranami. Jeho nesmírnou vinu nemůže popřít nikdo z lidí, **nebot' on sám má všechny soudit a nemůže být nikým souzen, jedině jestliže by byl přistižen, že se odchýlil od víry**, on, za jehož trvalé dobro se neustále modlí všichni křesťané, jelikož jsou si vědomi, že jejich dobro po Bohu závisí především na jeho neporušenosti.

Si papa suae et fraternae salutis negligens reprehenditur inutilis et remissus in operibus suis, et insuper a bono taciturnus, quod magis officit sibi et omnibus, nichilominus innumerabiles populos catervatim se cum ducit, primo mancipio gehennae cum ipso plagis multis in eternum vapulaturus. Huius culpas istic redarguere presumit mortalium nullus, **quia cunctos ipse iudicaturus a nemine est iudicandus, nisi deprehendatur a fide devius**; pro cuius perpetuo statu universitas fidelium tanto instantius orat, quanto suam salutem post Deum ex illius incolumitate animadbertunt propensius pendere.

Respondeo:

sunt de hac re quinque opiniones.
Prima est Alberti Pighii lib. 4. cap. 8
hierarch. Eccles. ubi contendit,
papam non posse esse hereticum;
proinde nec deponi in ullo casu,
quae sententia probabilis est et
defendi potest facile, ut postea suo
loco ostendemus. Quia tamen non
est certa, et communis opinio est in
contrarium, operae pretium erit
videre, quod sit respondendum, si
papa haereticus esse possit.

Na to **odpovídám:**

O této věci **existuje pět názorů. První je mínění Alberta Pighiho** v 4. knize o církevní hierarchii, 8. kapitola,⁴ kde tvrdí, **že papež nemůže být heretikem, a proto nemůže být sesazen v žádném případě,** což je dosvědčený názor a může být snadno hájen, jak ukážeme později na svém místě.⁵ **Protože však tento názor není jistým a obecné mínění je opačné, zdá se, že bude užitečné odpovědět na to, jestli papež může být heretikem.**

Celý dokument zde:

[https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1139-1150_Gratianus_de_Clusio_Concordantiam_Discordantium_Canorum_seu_Decretum_Gratiani_\(Friedberg_1879\).LT.pdf](https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1139-1150_Gratianus_de_Clusio_Concordantiam_Discordantium_Canorum_seu_Decretum_Gratiani_(Friedberg_1879).LT.pdf)

⁴ Albert Pigghe (1490-1542) holandský katolický kněz, teolog, matematik a astronom. Název jeho citované knihy je: „*Hierarchiae ecclesiasticae assertio*“. Viz:

https://www.prdl.org/author_view.php?a_id=853

⁵ Tím místem je 4. kniha, 6. kapitola téhož spisu *De Romano Pontifice*, která v již výše citovaném vydání začíná na s. 483. Tato kapitola má nadpis „O papeži nakolik je jakousi soukromou osobou“ a řeší otázku papežské neomilnosti a říká, že je věrohodný názor a můžeme zbožně věřit, že papež nejen jako papež se nemůže mýlit, ale ani jako soukromá osoba nemůže být heretikem tak, že by věřil něco, co odporuje víře. – Tím autor nijak nepopírá to, co tvrdí zde (2. kniha, 30. kapitola), že papež zjevně prokázanou herezí ztrácí svůj úřad. Zároveň zůstává platit, že papež nemůže být heretikem, a to právě proto, že herezí úřad pozbývá. Všimněme si tedy, že první a pátý názor (viz dále), jakkoliv na první pohled vypadají opačně, si ve skutečnosti navzájem neodporují.

Est ergo secunda opinio, papam eo ipso quo in haeresim incidit, etiam interiorem tantum, esse extra Ecclesiam et depositum a Deo, quocirca ab Ecclesia posse judicari, idest, declarari depositum jure divino, et deponi de facto, si adhuc recuset cedere. Haec est Joan. de Turrecremata lib. 4. par. 2. cap. 20. sed mihi non probatur. Nam jurisdictio datur quidem pontifici a Deo, sed hominum opera concurrente, ut patet, quia ab hominibus habet iste homo qui antea non erat papa, ut incipiat esse papa; igitur non aufertur a Deo nisi per hominem: at haereticus occultus non potest ab homine judicari; nec ipse sponte eam potestatem vult relinquere. Adde, quod fundamentum hujus opinionis est, quod haertici occulti sint extra Ecclesiam, quod esse falsum nos prolixè ostendimus in lib. 1. de Eccl.

Existuje tedy **druhý názor, že papež, když upadne do hereze, třebas jen vnitřní, je tím samým mimo církve a sesazen Bohem, a tak může být církví souzen**, tedy jeho sesazení Božím právem (může být) vyhlášeno, a (tak může být) sesazen i skutkově, jestliže dosud odmítá odstoupit. Toto je názor Jana Torquemady v 4. knize, par. 2. kap. 20.,⁶ avšak já ho neschvaluji. Vždyť pravomoc je přeci papeži dána od Boha, ale tak že při tom spolupůsobí lidé, jak je zřejmé, protože od lidí má tento člověk, který předtím papežem nebyl, že papežem začíná být. Proto se (tato moc ani) neodnímá Bohem jinak než skrze člověka. Avšak skrytý heretik nemůže být souzen člověkem; a ani nechce sám od sebe tuto moc opustit. Dodejme, že základem tohoto názoru je to, že skrytí heretici jsou mimo církve, což jsme obšírně ukázali

---

⁶ Již citovaného spisu *Summa de Ecclesia*.

Tertia opinio est in altero extremo, nimirum, papam neque per haeresim occultam, neque per manifestam, esse depositum aut deponi posse. Hanc refert et refellit Turrecremata loc. not. et sane est opinio valde improbabilis. Primo, quoniam haerticum papam posse judicari, expresse habetur can. *Si papa* dist. 40. et apud Innocencium serm. 2. de consecr. pontif. Et quod majus est in VIII. synodo act. 7. recitantur acta concilii romani sub Hadriano, et in iis continebatur, Honorium papam jure videri anathematizatum, quia de haeresi fuerat convictus, ob quam solam causam licet minoribus judicare majores. Ubi notandum est, quod etsi probabile sit, Honorium non fuisse haeticum, et Hadrianum II. papam deceptum ex corruptis exemplaribus VI. synodi, falso putasse Honorium fuisse

jako nepravdivé v 1. knize o církvi.⁷

Není divu, že **třetí názor** je opačnou krajností, totiž že **papež není sesazen a nemůže být odvolán ani skrze skrytou herezi ani skrze zjevnou.** Tento názor uvádí a zamítá Torquemada na již jmenovaném místě a je samozřejmě velmi nedosvědčeným. Za prvé, protože to, že papež-heretik může být souzen, je výslovně řečeno v kánonu „*Jestliže papež...*“ v distinkci 40 a u Innocence v druhé řeči o posvěcení papeže. A co je závažnější, na osmé synodě, v aktu sedmém se uvádějí akta římské synody konané pod Hadriánem, a v nich je obsaženo, že papež Honórius se zdá být právem exkomunikován, protože byl usvědčen z hereze, což je jediná věc, ve které mohou

---

⁷ *De ecclesia militante toto orbe difusa*, cap. 4. – Roberti Bellarmini Opera omnia, vol. II. p. 67.

Haereticum: tamen non possumus negare, quin Hadrianus cum romano concilio, immo et tota synodus VIII. generalis senserit, in caussa haeresis posse romanum pontificem judicari. Adde, quod esset miserrima conditio ecclesiae, si lupum manifeste grassantem, pro pastore agnoscere cogeretur.

nížší soudit vyšší. K tomu je třeba dodat, že ačkoliv je doloženo, že Honórius nebyl heretik, a papež Hadrián II. byl oklamán falešnými opisy šestého koncilu a tedy se nesprávně domníval, že byl Honórius heretik;⁸ přeci však nemůžeme popřít, že Hadrián s římskou synodou, ba i celý osmý všeobecný koncil se shodli, že v případě hereze může být římský papež souzen. Dodej, že **uspořádání církve by bylo nanejvýš bídné, jestliže by byla nucena zjevně útočícího vlka považovat za pastýře.**

Quarta opinio est Cajetani in tract. de auctor papae et conc. cap. 20 et 21 ubi docet, papam haereticum manifestum non esse ipso facto depositum sed posse, ac debere deponi ab Ecclesia: quae

Čtvrtý názor je mínění Kajetána⁹ v traktátu o autoritě papeže, konkrétně v 20. a 21. kapitole, kde učí, že **papež zjevný heretik není (sice) samotným skutkem**

---

⁸ Což je dodnes sporné, podstatné je ale to, co Bellarmin hned v následujících slovech z věci vyvozuje.

⁹ Tommaso de Vio Gaetano (nazývaný Kajetán), O. P. (1469-1534). *De auctoritate Papae / O papežské autoritě*. – Jedná se o polemiku proti konciliarismu pisánského koncilu.

Viz: https://www.prdl.org/author_view.php?a_id=13

sententia meo iudicio defendi non potest. Nam in primis, quod haereticus manifestus ipso facto sit depositus, probatur auctoritate et ratione. Auctoritas est b. Pauli, qui in epist. ad Titum 3. jubet. haereticum post duas correptiones, id est, postquam manifeste apparet pertinax, vitari, et intelligit ante omnem excommunicationem, et sententiam iudicis; ut ibidem scribit Hieronymus, ubi dicit, alios peccatores per sententiam excommunicationis excludi ab Ecclesia; haereticos autem per se discedere et praecidi a corpore Christi: at non potest vitari papa manens papa; quomodo enim vitabimus caput nostrum? quomodo recedemus a membro nobis conjuncto?

sesazen, avšak může a má být sesazen církví. A toto mínění dle mého soudu nelze obhájit. Neboť předně, to, že zjevný heretik je samotným skutkem sesazen, je dosvědčeno autoritou i rozumem. Autoritou je zde sv. Pavel, který v listu Titovi 3 nařizuje, aby se heretikovi, po dvojitým napomenutím, to jest potom, co se zjevně ukázal být zatvrzelým, vyhýbal,¹⁰ a tím rozumí (ještě) před jakoukoliv exkomunikací a soudním výrokem, jak k témuž místu píše **Jeronym**, když zde **říká, že jiní hříšníci jsou vyloučeni z církve skrze výrok exkomunikace, heretici však sami sebe vylučují a odsekávají od těla Kristova.**¹¹ Avšak není možno

---

¹⁰ Tit 3,10: „Sektáře jednou nebo dvakrát napomeň a pak se ho zřekni.“

¹¹ PL 26.598:

„Kdo však je jednou a podruhé napomenut, dozvěděl se o svém omylu, ale nechce se napravit, domnívá se, že v bludu je ten, kdo ho poučuje. A chystá se naopak na slovní boje a pře, chce přesvědčit toho, od něž je učen. A proto je pravdivě řečeno, že je odsouzen sebou samým, neboť smilník, cizoložník, vrah a jiné zločiny, jsou z církve vyháněni skrze kněze. Heretici však vynášejí rozsudek sami nad sebou, svým vlastním rozhodnutím z církve odcházejí, a tento odchod se zdá být odsouzením vlastního svědomí.“

„Qui enim semel bisque correptus, audito errore suo, non vult corrigi, errare existimat corrigentem: et econtrario se ad pugnas et jurgia verborum parans, eum vult lucrifacere, a quo

se vyhýbat papežovi, když zůstává papežem. Vždyť jak bychom se mohli vyhýbat vlastní hlavě? Jak se odloučíme od údu, jež je s námi spojen?

Ratio vero et quidem certissima haec est. Non Christianus non potest ullo modo esse papa, ut Cajetanus fatetur in eod. lib. cap. 26. et ratio est, quia non potest esse caput in quod non est membrum; et non est membrum Ecclesiae is qui non est Christianus: at haereticus manifestus non est Christianus, ut aperte docet Cyprianus lib. 4. epist. 2. Athanasius ser. 2. cont. Arian. Augustinus lib. de grat. Christi. cap. 20. Hieronymus cont. Lucifer. et alii; haereticus igitur manifestus papa esse non potest.

Toto je skutečně a opravdu nejjistější důvod: **Nekřesťan nemůže žádným způsobem být papežem**, jak svědčí Kajetán v téže knize v 26. kapitole, a důvodem je, že **nemůže být hlavou (těla) v němž není údem; a není údem církve ten, kdo není křesťan, a zjevný heretik není křesťan, jak otevřeně učí Cyprián v 4. knize, 2. listu;**¹² **Atanáš v 2. řeči proti Ariánům; Augustin v knize o milosti Kristově v 20. kapitole; Jeroným proti Luciferiánům a jiní: Zjevný heretik tedy nemůže být papežem.**

---

docetur. Propterea vero a semetipso dicitur esse damnatus: quia fornicator, adulter, homicida, et caetera vitia, per sacerdotes de Ecclesia propelluntur. Haeretici autem in semetipsos sententiam ferunt, suo arbitrio de Ecclesia recedentes: quae recessio propriae conscientiae videtur esse damnatio.“

¹² PL 3 (?).

Respondet Cajetanus in Apol. pro tract. praedicto cap. 25. et in ipso tract. cap. 22. haereticum non esse christianum simpliciter, sed esse secundum quid: nam cum duo faciant christianum, fides et character, haereticus amissa fide, adhuc adhaeret aliquo modo Ecclesiae, et capax est jurisdictionis; proinde adhuc est papa, sed deponendus; quia per haeresim est dispositus, dispositione ultiam, ad non esse papam: qualis est homo, non quidem mortuus, sed in extremis constitutus.

At contra. Nam inprimis si ratione characteris haereticus maneret actu conjunctus cum Ecclesia, nunquam posset praecidi et separari actu ab ea, quia character est indelebilis: at omnes fatentur, quosdam posse praecidi de facto ab Ecclesia; igitur character

Tomu oponuje Kajetán v Apologii již jmenovaného traktátu v 25. kapitole; a v samotném traktátu v 22. kapitole, a říká, že heretik není křesťanem prostě, ale je jím v jistém smyslu, protože křesťana činí dvě věci, víra a pečeť, a (tak) heretik, i když ztratil víru, stále jistým způsobem patří k církvi, a je možno ho soudit, a proto je stále papežem, ale takovým, který má být sesazen, protože skrze herezi je (jakoby) disponován k tomu, aby přestal být papežem, (podobně) jako u člověka, který ještě není mrtvý, ale je v posledním tažení.

Avšak naproti tomu: Především, jestliže by heretik z důvodu pečeti zůstal v skutku spojen s církví, nikdy by nemohl být v skutku od ní odseknut a oddělen, protože pečeť je nesmazatelná. Ale všichni svědčí, že někteří mohou

non facit hominem haereticum, esse actu in Ecclesia, sed solum esse signum quod fuerit in Ecclesia, et quod debeat esse in Ecclesia. Quomodo character ovi impressus, quando illa errat in montibus, non facit eam esse in ovili, sed indicat ex quo ovili fugerit, et quo iterum compelli possit. Et confirmatur ex b. Thoma, qui 3. par. q. 8. artic. 3. dicit, eos qui fide carent non esse unitos Christo actu, sed in potentia tantum: ubi loquitur de unione interna, non externa, quae sit per confessionem fidei, et visibilia sacramenta. Cum ergo character ad interna pertineat non ad externa secundum b. Thomam, solus character non unit actu hominem cum Christo.

být v skutku od církve odseknuti, a proto pečeť nepůsobí, že je člověk-heretik v skutku v církvi, ale je pouze znakem, že byl v církvi, a že v církvi být má. Podobně jako pečeť vyražená ovci, ji nečiní přítomnou v ovčinci v čase, kdy ona bloudí po horách, ale (pouze) ukazuje, z kterého ovčince utekla, a kam by mohla být opět zahrána. To je potvrzeno z blahoslaveného Tomáše, který v 3. par. q. 8. článek 3 říká, že ti, jimž chybí víra, nejsou spojeni s Kristem v skutku, ale pouze v možnosti, a mluví zde o spojení vnitřním, ne o vnějším, které je skrze vyznání víry a viditelné svátosti. Jestliže se tedy, podle blahoslaveného Tomáše, pečeť týká nitra, a ne vnějšku, pak samotná pečeť nespojuje člověka s Kristem v skutku.¹³

---

¹³ „V skutku“ je zde opakem toho, co je pouze „v možnosti“, a pro skutečné členství ve viditelné církvi se vyžaduje to, co je „v skutku“, tedy to, co je viditelně a vnějškově prokazatelné, čili vnější vyznávání pravé víry, čemuž odporuje zjevné hlásání hereze nebo také vnější úkony falešného modloslužebného kultu, které jsou skutečným vyznáním falešné víry odporující víře křesťanské, jak je tomu např. při uctívání Pachamamy a jiných model.

Deinde. Vel fides est dispositio necessaria simpliciter ad hoc ut aliquis sit papa, vel tantum ad bene esse. Si primum; ergo ista dispositione sublata per contrariam quae est haeresis, mox papa desinit esse: neque enim potest forma conservari sine necessariis dispositionibus. Si secundum: ergo non potest deponi papa propter haeresim: nam alioquin deberat deponi etiam propter ignorantiam et improbitatem et similia, quae tollunt scientiam et probitatem, et alias dispositiones necessarias ad bene esse papae. Et praeterea fatetur Cajet. in tract. praed. cap. 26. ex defectu dispositionum non necessarium simpliciter, sed tantum ad bene esse papam non posse deponi.

Dále: Buďto je víra dispozice prostě nutná k tomu, aby někdo byl papežem, anebo pouze k tomu, aby (jím) byl dobře. Platí-li první, pak, je-li tato dispozice odňata skrze opak, čili skrze herezi, hned přestává být papežem. Bez nutných dispozic totiž nemůže být forma zachována. Platí-li druhé, pak papež nemůže být sesazen z důvodu hereze, protože potom by měl být sesazen i kvůli nevědomosti a nehodnosti a podobným věcem, které odnímají vědomost a vhodnost, a (kvůli) jiným dispozicím k dobrému papežství.¹⁴ A kromě toho Kajetán ve vzpomínaném traktátu, v kapitole 26. svědčí, že papeže nelze sesadit pro nedostatek dispozicí, které nejsou prostě nutné, ale (jsou to dispozice) pouze k tomu, aby byl dobrým papežem.

---

¹⁴ Které nejsou nutné k tomu, aby někdo byl papežem, ale jen k tomu, aby byl dobrým papežem. Čili pokud víra není podstatným prvkem, bez nějž papež nemůže být papežem.

Respondet Cajetanus, fidem esse dispositionem necessariam simpliciter, sed partialem, non totalem; et proinde fide remota, adhuc papam manere papam propter aliam partem dispositionis, quae dicitur character, et adhuc remanet.

At contra. Vel totalis dispositio, quae est character et fides, est necessaria simpliciter, vel non, sed sufficit partialis. Si primum; ergo remota fide, non amplius remanet dispositio necessaria simpliciter, quia totalis erat necessaria simpliciter, et jam non est amplius totalis. Si secundum; ergo fides non requiritur nisi ad bene esse, et proinde propter ejus defectum papa deponi non potest. Deinde quae habent ultimam dispositionem ad interitum, paulo post desinunt esse sine alia vi externa, ut patet; igitur et papa haereticus sine alia depositione per se desinit esse papa.

Na to Kajetán odpovídá, že víra je (sice) dispozice prostě nutná, ale pouze částková, ne celková; a proto, je-li víra odhozena, že papež stále zůstává papežem pro zbývající část dispozice, která se nazývá pečeť, a ta stále trvá.

Avšak naproti tomu: Buďto je celá dispozice, tedy pečeť spolu s vírou, prostě nutná, anebo není, a stačí pouze částková. Platí-li první, tedy, po odhození víry (tato) dispozice prostě nutná již více netrvá, protože byla prostě nutná a již není celá. Platí-li druhé, pak se tedy víra vyžaduje pouze k tomu, aby byl dobrým papežem (ne aby byl prostě papežem), a tudíž pro její nedostatek nemůže být papež sesazen. Následně, věci mající poslední dispozici k zániku, brzy přestanou existovat bez nějaké vnější síly, což je zřejmé. A tak tedy i papež-heretik přestane být papežem sám od sebe bez vnějšího vlivu.

Denique sancti Patres concorditer docent, non solum haereticos esse extra Ecclesiam; sed etiam ipso facto carere omni jurisdictione et dignitate ecclesiastica. Cyprianus lib. 2. epist. 6. *Dicimus, inquit, omnes omnino haereticos atque schismaticos nihil habere potestatis ac juris:* et lib. 2. epist. 1. docet, haereticos ad Ecclesiam redeuntes suscipiendos ut laicos, etsi antea in Ecclesia presbyteri, vel episcopi fuerint. Optatus lib. 1. cont. Parmen. docet, haereticos et schismaticos claves regni coelorum habere non posse, nec solvere aut ligare. Ambrosius lib. 1. de poenit. cap. 2. et Augustinus in Enchir. cap. 65. Idem docet Hieronymus lib. cont. Lucifer. *Non quod Episcopi inquit, esse possunt qui haeretici fuerant, sed*

Ostatně **svatí otcové jednomyslně učí, že heretici** jsou nejen mimo církve, ale **jsou také samotným faktem (tj. upadnutím do zjevné hereze) pozbaveni veškeré právní moci a církevní hodnosti.** Cyprián v 2. knize, epištole 6. píše: „*Říkáme, že všichni heretici do jednoho a také schyzmatici nemají žádnou moc ani právo.*“ A v 2. knize, epištole 1. učí, že heretici navracející se do církve mají být přijati jako laici, i kdyby předtím v církvi byli presbyteri nebo biskupové. Optát v 1. knize proti Parmeniánovi¹⁵ učí, že heretici a schyzmatici nemohou mít klíče nebeského království, ani (nemohou) svazovat ani rozsvazovat. Ambrož v 1. knize o pokání, v 2. kapitole¹⁶ a

---

¹⁵ Optát z Mileva (4. stol), *Contra Parmenianum Donatistam / Proti donatistovi Parmenianovi.*

¹⁶ „...Pán ale chtěl svěřit stejně tak moc rozsvazovat jako svazovat, neboť pro jedno i druhé stanovil shodné podmínky. Proto tomu, kdo nemá moc rozsvazovat, nenáleží ani moc svazovat. A stejně tak patří z Pánova rozhodnutí tomu, kdo má moc svazovat, i moc rozsvazovat. Tím se tvrzení novaciánů samo vyvrací, neboť popírají-li vlastní moc rozsvazovat, pak sami sobě také musejí upřít právo svazovat. Jak by bylo možné jedno, a druhé ne? Těm, kterým byla svěřena obojí moc, je buď jasné, že se jim dovoluje obojí, nebo je jisté, že jim ani jedno povoleno není. Obojí je však povoleno církvi, herezi nikoli – tato moc je ve skutečnosti udělena pouze biskupům. Takovou moc si tedy zcela správně přivlastňuje církev, která má skutečné biskupy; hereze si ji nárokovat nemůže, neboť

quod constaret, eos, qui reciperentur, haereticos non fuisse.

Coelestinus papa I. in epist. ad Jo. Antioch. quae habetur in concil. ephes. tom. 1. cap. 19. *Si quis, inquit, ab episcopo Nestorio aut ab aliis qui eum sequuntur, ex quo talia praedicare coeperunt, vel excommunicatus vel exutus est, seu antistitis seu cleri dignitate, hunc in nostra communione et durasse et durare manifestum est, nec judicamus eum remotum; quia non poterat quemquam ejus remove sententia, qui se jam praeberat ipse removendum.* Et in epistol. ad cler. constantinopol. *Sedis, inquit, nostrae sanxit auctoritas, nullum sive episcopum, sive clericum seu*

Augustin v Enchiridionu, kapitole 65 (jsou stejného názoru). Totéž učí Jeroným v knize proti Luciferiánům. Neříká tam, že ti, kteří předtím byli heretiky, mohou být biskupy, ale že platí, že ti, kteří jsou přijímáni, nebyli heretiky.

Papež Celestín I. v listu Janovi Antiochijskému, který je obsažen v dokumentech efezského koncilu v 1. svazku, 19. kapitole, říká: „*Jestliže někdo byl exkomunikován nebo zbaven úřadu biskupem Nestoriem anebo jeho následovníky, poté co takové (věci, tj. hereze)¹⁷ začali kázat, o takovém je zjevné, že zůstal a zůstává ve společenství s námi, a nepovažujeme ho za odloučeného, protože ho nemohl odloučit výrok kohokoliv, kdo se již sám ukázal být hodným vyloučení.*“ A v listu

---

Boží biskupy nemá...“. Sv. Ambrož, *O pokání*, Patristika, svazek 15, Krystal OP : Praha 2023, ISBN: 978-80-7575-160-7.

¹⁷ Nestorius upíral Panně Marii titul Bohorodička a byl za to odsouzen Efezským koncilem konaném r. 431.

professione aliqua christianum, qui a Nestorio vel ejus similibus, ex quo talia praedicare coeperunt, vel loco suo, vel communione deiecti sunt, vel dejectum vel excommunicatum videri: quia neminem dejicere vel remove potest, qui praedicans talia titubavit. Idem repetit et confirmat Nicolaus I. in epist. ad Michāel. Denique etiam b. Thomas. 2. 2. q. 39. art. 3. docet, schismaticos mox perdere omnem jurisdictionem, et irrita esse, si quae ex jurisdictione agere conentur.

konstantinopolskému kléru říká: „Autorita našeho stolce stanovuje, že nikdo, ať je to biskup anebo klerik či křesťan jakéhokoliv vyznání, kdo byl sesazen z úřadu nebo exkomunikován od Nestoria nebo jemu podobných, poté co začali takové věci kázat, anebo se zdá být sesazeným či exkomunikovaným, (ten ani sesazeným ani exkomunikovaným) není, neboť ten, kdo v svých kázáních žvaní takové (bludy), nemůže nikoho ani sesadit ani vyloučit.“ Totéž opakuje a potvrzuje Mikuláš I. v listu Michalovi. A ostatně i blahoslavený Tomáš v 2. 2. q. 39. článek 3. učí, že schyzmatici hned ztrácejí veškerou soudní pravomoc, a všechno, co se pokoušejí na základě soudní pravomoci konat, je neplatné.¹⁸

Neque valet quod quidam respondent: istos Patres loqui

A ani neplatí, co odpovídají někteří, že tito otcové mluví

---

¹⁸ Z toho je tedy jasné, že všechny úkony papeže-apostaty jsou neplatné (i kdyby snad byl býval platně zvolen), tedy žádná jím vynesená exkomunikace není platná ani před Bohem ani před církví.

secundum antiqua jure; nunc autem ex decreto concilii constatniensis non amittere jurisdictionem, nisi nominatim excommunicatos, et percussores clericorum. Hoc. inquam, nihil valet: nam Patres illi cum dicunt haereticos amittere jurisdictionem, non allegant ulla jura humana, quae etiam forte tunc nulla exstabant de hac re: sed argumentantur ex natura haeresis. Concilium autem constatiense non loquitur nisi de excommunicatis, idest, de his qui per sententiam Ecclesiae amiserunt jurisdictionem: haeretici autem etiam ante excommunicationem sunt extra Ecclesiam, et privati omni jurisdictione, sunt enim proprio judicio condemnati, ut docet apostolus ad Titum 3 hoc est, praecisi a corpore Ecclesiae sine excommunicatione, et Hieronymus exponit.

podle starého práva, nyní však že podle dekretu kostnického koncilu pravomoc neztrácí nikdo, kromě výslovně exkomunikovaných a těch, kdo zaútočili na kleriky. Toto, (jak) tvrdím, neplatí! Neboť tito otcové, když říkají, že heretici ztrácejí pravomoc, neodvolávají se (při tom) na žádné lidské zákony, které tehdy mimochodem o této věci žádné neexistovaly, ale odůvodňují to ze samotné podstaty hereze. Kostnický koncil však nemluví o ničem jiném než o exkomunikovaných, to jest o těch, kteří ztratili pravomoc skrze výrok církve; avšak heretici jsou již před exkomunikací¹⁹ mimo církve a pozbaveni veškeré pravomoci. Jsou totiž odsouzeni svým vlastním soudem, jak učí apoštol v listu Titovi 3, to znamená, že jsou odseknuti od těla církve bez (vyhlášení) exkomunikace, a

---

¹⁹ Tj. před vyhlášením exkomunikace církevní autoritou.

(také) Jeroným (to takto) vykládá.

Deinde quod secundo Cajetanus dicit, posse papam haeticum ab Ecclesia deponi vere et ex auctoritate, non minus videtur falsum, quam primum. Nam si Ecclesia invitum papam deponit; certe est supra papam, cujus oppositum in illo tractatu idem Cajetanus defendit. Sed respondet ipse: Ecclesiam ex eo quod papam deponit, non habere auctoritatem in papam, sed solum in illam conjunctionem personae cum pontificatu: ut enim Ecclesia potest coniungere pontificatum cum tali persona, et tamen non dicitur propterea esse super pontificem; ita potest separare pontificatum a tali persona in casu haeresis, et tamen non dicitur esse supra pontificem.

A dále, co Kajetán říká za druhé, že papež-heretik může být církví skutečně a pravomocně sesazen, to se zdá být neméně chybné než to první.²⁰ Neboť jestliže církev sesazuje papeže proti jeho vůli, pak je jistě nad papežem, a tentýž Kajetán v tomtéž traktátu hájí opačné mínění (že církev není nad papežem). Ale odpovídá (nám on) sám: Církev tím, že sesazuje papeže, nemá pravomoc nad papežem, nýbrž pouze nad oním spojením osoby s pontifikátem. Jako totiž církev může spojit pontifikát s danou osobou, a přece se kvůli tomu neříká, že je nad papežem, tak také může pontifikát oddělit od

---

²⁰ Podle Bellarmina, jak uvidíme i dále, vlastně papež-heretik nemůže být církví souzen a sesazen, a to ze dvou důvodů: 1. protože papež je nad církví a není, kdo by ho soudil; a 2. protože papež-heretik nemůže existovat, jelikož heretik nemůže být papežem, neboť jakmile se osoba, která papežem byla, zjevné hereze dopustí, ztrácí spolu s členstvím ve viditelné církvi i úřad papežství. (Členství v Tajemném těle Kristově ztratil pravděpodobně už dříve.) Církev pak už nesoudí a nesesazuje papeže, ale pouze vyhláší, že tento člověk, který (možná) dříve papežem byl, je nyní obyčejným heretikem, nesoucím nerasmazatelné znamení křtu, biskupského svěcení i zvolení za nástupce Petrova jako znak, který mu v daném čase neslouží ke cti, nýbrž k potupě, protože toto znamení čili tato pečeť říká jen to, od jaké milosti a hodnosti odpadl.

At contra. Nam primo, ex eo quod papa deponit episcopos, deducunt, papam esse supra episcopos omnes, et tamen papa deponens episcopum non destruit episcopatum, sed solum separat ab illa persona. Secundo deponi invitum a pontificatu sine dubio est poena; igitur Ecclesia invitum papam deponens, sine dubio ipsum punit; at punire est superioris et iudicis. Tertio, quia secundum Cajetanum et caeteros Thomistas, res idem sunt totum et partes simul sumptae; igitur qui habet auctoritatem in partes simul sumptas, ita ut eas separare possit, habet etiam in ipsum totum, quod ex partibus illis consurgit.

dané osoby v případě hereze, a přece se nebude tvrdit, že je nad papežem.

Na druhé straně však především z toho, že papež odvolává biskupy, vyvozují, že papež je nad všemi biskupy, a přeci papež odvolávající biskupa tím neruší biskupství, ale pouze ho odděluje od oné osoby. Zadruhé, sesadit z papežství toho, kdo to odmítá, to je bez pochyby trest. A proto církev sesazující papeže proti jeho vůli ho bez pochyby trestá, avšak trestat náleží vyššímu a soudci. Za třetí, protože podle Kajetána a ostatních tomistů jsou věci totéž v celku i v částech spojených dohromady; proto ten, kdo má pravomoc nad všemi částmi dohromady tak, že je může oddělit, má pravomoc i nad samotným celkem, který se z těch částí skládá.²¹

---

²¹ Tím Bellarmin znovu poukazuje, že Kajetánovo rozdělení oněch podmínek „prostě“ nutných k tomu, aby někdo byl papežem na dvě části – na víru a pečeť – na věci nic nemění, protože i tak stále platí, že kdyby papež-heretik úřad ztrácel až soudním výrokem církve, byla by církev nad

Neque valet Cajetani exemplum de electoribus, qui habent potestatem applicandi pontificatum certae personae, et tamen non habent potestatem in papam. Nam dum res fit, actio exercetur circa materiam rei futurae, non circa compositum quod nondum est: at dum res destruitur, exercetur circa compositum, ut patet in rebus naturalibus. Itaque cardinales dum pontificem creant, exercent suam auctoritatem, non supra pontificem quia nondum est, sed circa materiam, idest, circa personam quam per electionem quodammodo disponunt, ut a Deo pontificatus formam recipiat; at si pontificem deponerent, necessario exercerent auctoritatem supra compositum, idest, supra personam pontificia dignitate praeditam, idest, supra pontificem.

Ani neplatí Kajetánův příklad o volitelích, kteří mají moc přisoudit papežství určité osobě, a přece nemají moc nad papežem. Neboť když se věc děje, úkon se týká materie věci budoucí, a ne stavu věci současných, protože ten dosud nenastal. Avšak když se věc ruší, týká se trvajících stavu věcí, jak je (to) zřejmé ve věcech přírody. Tudíž kardinálové když volí papeže, uplatňují svou pravomoc ne nad papežem, protože (ten) dosud není, ale nad látkou, to jest nad osobou, kterou jakýmsi způsobem disponují (tj. uschopňují), aby od Boha přijala formu papežství. A kdyby papeže odvolávali, nutně by uplatňovali pravomoc nad (již existujícím) celkem (věci, o níž se jedná), to jest, nad osobou nadanou papežskou hodností, tedy nad papežem.²²

---

papežem, a tím by se v podstatě rušil papežský úřad, tedy popíralo by se, že papež je nejvyšší hlavou viditelné putující církve, mající svou moc přímo od Krista.

²² Tímto dalším argumentem Bellarmin znovu vyvrací představu Kajetána a ostatních tomistů, že heretik by byl papežství zbaven až soudním výrokem kardinálů. Ukazuje opět, že to není možné,

Est ergo quinta opinio vera, papam haereticum manifestum per se desinere esse papam et caput, sicut per se desinit esse christianus et membrum corporis Ecclesiae; quare ab Ecclesia posse eum judicari et puniri. Haec est sententia omnium veterum Patrum qui docent, haereticos manifestos mox amittere omnem jurisdictionem, et nominatim Cypriani lib. 4. epist. 2. ubi sic loquitur de Novatiano, qui fuit papa in schismate cum Cornelio: *Episcopatum, inquit, tenere non posset, et si episcopus primus factus, a coepiscoporum suorum corpore et ab Ecclesiae unitate discederet.* Ubi dicit Novatianum etsi verus ac legitimus papa fuisset, tamen eo ipso casurum fuisse a pontificatu, si se ab Ecclesia separaret.

A proto je pravdivým pátý názor, že (totiž) papež, který je zjevným heretikem, přestává být papežem a hlavou sám od sebe, (stejně) jako sám od sebe přestává být křesťanem a údem těla církve, a proto může být církví souzen a potrestán.²³ Toto je mínění všech starých otců, kteří učí, že zjevní heretici hned ztrácejí veškerou pravomoc. Jmenovitě (je to mínění) Cypriána v 4. knize, 2. listu, kde takto mluví o Novaciánovi, který byl vzdoropapežem proti Kornéliovi. Říká: „*Nemohl by zůstat biskupem, i kdyby byl sborem svých spolubiskupů ustanovem prvním biskupem a odloučil by se od jednoty církve.*“ A tím říká, že Novacián, i kdyby byl býval pravý a legitimní papež, přece by tím

---

protože by se tím popírala svrchovanost papežské moci, a proto platí Bellarminův názor, že heretik přestává být papežem sám od sebe jakmile se dopustí zjevné hereze.

²³ Protože ve chvíli, kdy je souzen a sesazován už papežem není.

samým ztratil papežství, kdyby se od církve odloučil.

Eadem est sententia doctissimorum recentiorum ut Jo. Driedonis, qui lib. 4. de Script. et dogmat. Eccles. cap. 2. par. 2. sent. 2. docet, eos tantum ab Ecclesia separari, qui vel ejiciuntur, ut excommunicati, vel per se discedunt et oppugnant Ecclesiam, ut haeretici et schismatici. Et sententia septima dicit, in iis, qui ab Ecclesia discesserunt, nullam prorsus remanere spiritualem potestatem super eos, qui sunt de Ecclesia. Idem Melchor Canus, qui lib. 4. de loc. cap. 2. docet, haeticos non esse partes Ecclesiae, nec membra, et cap. ult. ad argument. 12. dicit, non posse vel cogitatione informari, ut aliquis sit caput et papa, qui non est membrum neque pars. Et ibidem disertis verbis docet,

Stejný je i názor nejučenějších novějších autorů, jako Jana Drieda, který v 4. knize o církevních spisech a dogmatech, v 2. kapitole, 2. paragrafu, 2. sentenci²⁴ učí, že od církve jsou odloučeni jen ti, kteří se buďto vylučují jako exkomunikovaní, anebo sami od sebe odstupují a útočí na církev, jako heretici a schyzmatici. A sedmá sentence říká, že v těch, kteří se od církve odloučili, nezůstává naprosto žádná duchovní moc nad těmi, kteří jsou z církve.²⁵ Totéž říká Melchor Cano, který v 4. knize O pramenech teologie, v 2. kapitole²⁶ učí, že heretici nejsou částí církve ani (jejími) údy; a v poslední kapitole

---

²⁴ Jan Driedo, *De ecclesiasticis scripturis et dogmatibus libri quattuor*, Louvain, 1533.

https://books.google.sk/books?id=eCBbAAAAQAAJ&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

²⁵ Termín být „z církve“ je užíván v návaznosti na 1J 2,19: „Vyšli z nás, ale nebyli z nás. Kdyby byli z nás, byli by s námi zůstali. Ale nezůstali s námi, aby vyšlo najevo, že nepatří všichni k nám, kdo jsou s námi.“

²⁶ Melchor Cano, OP, *De locis theologicis*. (+ 1560) – vyšlo po jeho smrti. Viz:

https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1509-1560._Cano_Melchior._De_Locis_Theologicis._LT.pdf

haereticos occultos adhuc esse de Ecclesia et partes, ac membra, atque adeo papam haeticum occultum adhuc esse papam. Eadem est aliorum etiam, quos citavimus in lib. 1. de Eccles.

Fundamentum hujus sententiae est, quoniam haeticus manifestus nullo modo est membrum Ecclesiae, idest, neque animo neque corpore, sive neque unione interna, neque externa. Nam catholici etiam mali sunt uniti et sunt membra, animo per fidem, corpore per confessionem fidei, et visibilium sacramentorum participationem: haetici occulti, sunt uniti et sunt membra, solum externa unione, sicut e contrario, boni cathecumeni

k dvanáctému argumentu říká, že v žádném případě nelze ani pomyslet, že by byl papežem někdo, kdo není údem ani částí církve. A na tomtéž místě výslovně učí, že skrytí heretici jsou dosud z církve a jsou částí i údy, a tudíž **papež, který je skrytým heretikem, je dosud papežem.**²⁷ A stejné je mínění i jiných, které jsme citovali v 1. knize o církvi.²⁸

Základem tohoto názoru je to, že zjevný heretik není žádným způsobem údem církve, tj. ani duchem ani tělem, neboli ani vnitřní jednotou ani vnější. Neboť i špatní katolíci jsou sjednoceni a jsou údy (církve), duchem skrze víru a tělem skrze vyznání víry a přijímání viditelných svátostí. Skrytí heretici jsou sjednoceni a jsou údy pouze vnější jednotou, podobně jako naopak dobří

---

²⁷ Zde platí princip „ecclesia suplet“ – protože jeho hereze se zjevně a prokazatelně neprojevila, a křesťané tedy nemají důvod ani právo se od něj oddělit, proto to, co koná, je platné. Od chvíle, kdy se jeho hereze stane zjevnou však ztrácí úřad a všechny jeho úkony budou neplatné.

²⁸ *De ecclesia militante toto orbe difusa*, Bellarmini Opera omnia, vol. II.

sunt de Ecclesia, interna unione
tantem, non autem externa:
haeretici manifesti nullo modo, ut
jam probatum est.

katechumeni jsou z církve pouze
vnitřní jednotou, ale ne vnější.
Zjevní heretici však žádným
způsobem, jak již bylo
prokázáno.

Nitra 25. 3. 2025

.....
„*Verbum caro factum est.*“
.....